

из стаи, наблюдавшейся в марте – расстояние между пунктами встреч пеликанов всего 15 км.

Более давний залет розового пеликана на север региона произошел в конце 1960-х гг. Птица была добыта на Десне возле с. Роговка (граница Черниговской и Сумской областей), ее сильно выцвевшее чучело хранится в Новгород-Северском краеведческом музее (личн. сообщ. Ю.В. Кузьменко).

Итак, в установленных случаях, речь идет о весенних залетах пеликанов, во время которых отдельные особи остаются на лето на некоторых водоемах Сумщины. Стоит заметить, что в июне 1990 г. и 12.10.2002 г. – то есть в годы наших наблюдений пеликанов – одиночные птицы были зарегистрированы и в Харьковской области (Надточий, 2003). В целом же следует констатировать учащение залетов пеликанов вглубь Украины, что, несомненно, связано с известным ростом их численности в Северо-Западном Причерноморье (Русев,

2003). Можно предполагать, что со временем часть особей оседает на гнездование в подходящих для них местах, если вспомнить, что в относительно недавнем историческом прошлом (XVI–XVIII вв.) пеликаны гнездились колониями на ряде водоемов степной зоны и лесостепи (Кириков, 1959).

ЛИТЕРАТУРА

- Кириков С.В. (1959): Изменения животного мира в природных зонах СССР (XIII–XIX вв.). Степная зона и лесостепь. М: Изд-во АН СССР. 1-175.
- Надточий А.С. (2003): Залет розового пеликана в Харьковскую область. - Птицы басс. Северского Донца. Харьков. 8: 117.
- Русев І.Т. (2003): Пелікани в гірлі Дніпра. - Пріоритети орнітологічних досліджень. Маг-ли і тези доповідей 8 наук. конфер. орнітологів заходу України. Львів – Кам'янець-Подільський. 165-166.

Н.П. Кныш,
Сумської педуниверситет,
каф. зоології, ул. Роменська, 87,
г. Суми, 40002,
Україна (Ukraine).

ДО ПОШИРЕННЯ ТРИПАЛОГО ДЯТЛА В УКРАЇНІ

Г.В. Бумар, І.М. Горбань, І.Л. Стефурак

To distribution of the Three-toed Woodpecker in Ukraine. - G.V. Bumar, I.M. Gorban, I.L. Stefurak. - Berkut. 13 (2). 2004. - In Ukraine this species is distributed in the Carpathians. It nests in mixed spotlight forests. Its number in Carpathian region is decreased. Last years records of the Three-toed Woodpecker became more frequent in the north of Zhitomir region. In 2004 an occupied nest was found in the Polisky Nature Reserve (51.32 N, 28.00 E). The pair successfully raised 4 young. This is the first breeding record in Ukraine outside of the Carpathians. [Ukrainian].

Key words: Three-toed Woodpecker, *Picoides tridactylus*, distribution, density, breeding.

Address: G.V. Bumar, Polisky Nature Reserve, Selezivka, Ovruch district, Zhitomir region, 11122 Ukraine.

Трипалого дятла (*Picoides tridactylus*) в Україні звичайно відносять до карпатських видів птахів тайгового типу фауни (Страутман, 1963; Татаринів, 1973). Протягом останніх 20 років (1984–2004) переважна більшість наших спостережень стосується Закарпатської (39 реєстрацій), Івано-Франківської (26 реєстрацій) та Львівської (21

реєстрація) областей. Однак, за останнє десятиліття, кількість зустрічей з трипалом дятлом помітно зменшилась, що, не виключено, пов'язано з інтенсивними лісогосподарськими роботами у цих областях та проведенням рубок без дотримання лісогосподарського та природоохоронного законодавства.

Переважає більшість зустрічей трипалого дятла припадає на ранньовесняний та гніздовий періоди. Як правило, трапляються поодинокі особини у відповідних гніздових біотопах, зрідка реєструвались гніздові пари. До типових біотопів цього виду відносяться змішані добре освітлені лісові ділянки з перевагою ялиці або смереки, участю бука, а також по окремих схилах – осики. Вони частково співпадають з гніздовими біотопами малого строкатого дятла (*Dendrocopos minor*), але звичайно на ділянках трипалого дятла переважають хвойні породи дерев.

За нашими спостереженнями, у Карпатах трипалий дятел завжди оселяється біля гірських потоків або на межі з криволіссям, поблизу широких лісових просік та у верхів'ях гірських річок. У Карпатському регіоні простежується скорочення щільності гніздування даного виду, це помічено у Турківському та Сколівському районах на Львівщині, у Рахівському районі на Закарпатті та на території національного природного парку "Гуцульщина" на Івано-Франківщині. Найнижча щільність протягом останніх 7 років зареєстрована на Львівщині, а у лісах Чорногірського хребта на Закарпатті вона досягає 3–4 пар/100 км².

На кожній ділянці, де виявлялись трипали дятли у Карпатах, відсоток сухостійних дерев (переважно смерека або ялиця) складає понад 40–45 %. Цей фактор ми вважаємо одним із найбільш визначальних у поширенні виду і займанні ним гніздових територій. З іншого боку, велике значення має зволоженість лісових угідь, як правило, трипалий дятел займає особливо зволожені території.

З іншого боку, збільшилась кількість реєстрацій трипалого дятла на Житомирському Поліссі, де донедавна він лише зрідка зустрічався під час кочівель (Жила, Зеніна, 1999). 9.07.2000 р. один птах зареєстрований у долині річки Жолобниця на підтопленій ділянці старого соснового лісу, де сухостій складає 65 % і почало формуватися

низинне болото. Наступна реєстрація відбулася в охоронній зоні Поліського заповідника 16.08.2003 р. у кв. 1 Бигунського лісництва Словечанського спецлісгоспу АПК. Тут спостерігали трьох молодих особин у сосновому лісі віком близько 35 років (A1 за класифікацією Погребняка). Це насадження роком раніше зазнало масштабної верхової пожежі, і в період наших спостережень сухостій на цій ділянці складає 100 % дерев.

13.06.2004 р. було виявлене жила дупло у кв. 52 Копищанського лісництва Поліського заповідника. Воно розташоване в сухій осичі на висоті 1,6 м. Дерево діаметром 18 см. Льоток дупла 65 x 75 мм. Ця ділянка також зазнала верхової пожежі у 2002 р., після цього тут збільшилось заболочення. Склад насадження 7С2Б1Ос, вік 50 років, а лісорослинні умови відповідали категорії А4. З цього дупла четверо пташенят успішно вилетіли 16.06.

Трипали дятли реєструвались також 10 та 12.10.2004 р. у Селезівському лісництві у культурах сосни 40-річного віку на піщаних дюнах. Поряд з цією ділянкою у заплаві річки Жолобниця розташоване низинне болото з великою кількістю сухостійних дерев. Ці птахи очевидно кочували по відповідних біотопах Поліського заповідника.

ЛІТЕРАТУРА

- Жила С.М. Зеніна І.М. (1999): Хребетні Поліського заповідника. - Поліському природному заповіднику – 30 років. Житомир. 62-72.
- Страутман Ф.И. (1963): Птицы западных областей УССР. Львов: ЛГУ. 1: 1-200.
- Татаринов К.А. (1973): Фауна хребетних заходу України: екологія, значення, охорона. Львів: ЛДУ. 1-257.

Г.В. Бумар,
Поліський природний заповідник,
с. Селезівка, Овруцький р-н,
Житомирська обл., 11122
Україна (Ukraine).